

„To nemůže být konec“, díl: konec

Janovo evangelium slovo *konec* téměř nezná. Jen na jediném místě, těsně před tím než Ježíš začne učedníkům mýt nohy, zaznívá: „Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, kdy měl přejít z tohoto světa k Otci. A protože miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim lásku až do *konce*.“ (Jan 13, 1) Do konce čeho? Až do smrti? Až do konce věků? Až do splnění úkolu? Jak to tak bývá, význam řeckého slova *τελος* je mnohem bohatší: zakončení, dovršení, konec, cíl, účel, výsledek. Evangelista je dobrý vypravěč a s té význačnosti si je vědom. Ježíšovi nastává konečná, *poslední* hodina života (nechme stranou, že ta hodina bude trvat několik dní). Zároveň jeho láska k lidem dochází svému *účelu*. „Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3, 16). Pánova láska překonává i *míru* veškerých myslitelných mezí, když „projevil jim lásku až do krajnosti“.

Konec učedníků

Je prostě rozdíl mezi tím, kdy *skončí* pracovní doba, odložím náradí a s čistou hlavou jdu domů, a chvílí, kdy *dokončím* svoji práci, abych přijal nový úkol. K jakému pojetí *konce* se v těchto týdnech budeme hlásit? Nechci znehodnocovat význam superlativů, ale myslím, že nejhorší by byl *návrat* do důvěrně známých zajetých kolejí a vytěsnění těch devíti vypjatých týdnů z paměti. *Normalizace*, která „chrání“ člověka před novými věcmi nastolením starých pořádků, nikdy v dějinách nepřinesla nic dobré. Mnozí pamětníci by mohli (a měli!) vyprávět. Podobným mementem jsou i bývalí Ježíšovi učedníci. Jejich Pán a Učitel byl mrtvý. Pak se jim sice v pár okamžicích zjevil živý, ale veřejně už nepůsobil. Ohlas a bezprostřednost Ježíšovy činnosti, které byli svědky, ustala. Prostý a definitivní konec. Tečka za tříletým společným životem.

„*Půjdu lovit ryby.*“, řekl Šimon Petr. „*I my půjdeme s tebou.*“ (Jan 21, 3)

Vrátili se domů, konečně. Nehýřili nadšením, ale to se dá pochopit. „This is the end, beautiful friend | This is the end, my only friend, the end | Of our elaborate plans, the end | Of everything that stands, the end | No safety or surprise, the end | I'll never look into your eyes, again“, mohli zpívat s Jim Morrisonem. Šimon Petr, Tomáš a ostatní se opět chopili načas odložených rybářských sítí a pádel. Jejich život se po letech vrátil do poklidného stereotypu. Podruhé vstoupili do téže řeky života, ač si antický filozof Hérakleitos myslel, že to nejde (zlomek B 91). Ó, jak rozpačitý závěr příběhu o následovnicích Ježíše Krista! Klid, šumění moře, starosti všedního dne... Tak takhle to výhonek Božího království mezi Galilejí, Samařskem a Judskem měl uschnout? Evangelista Jan se s touto ulitou galilejských mužů nemůže smířit! Přidává poslední evangelní obraz: na břehu jezera se objevuje nějaký cizinec. Snaží se rybářům pomoci a alespoň poradit v jejich práci. Je vstřícný a přející. Z dalšího vyprávění je však zřejmé, že by ještě raději viděl ty jejich znovuobjevené sítě pověšené v loděnici na hřebíku. A nebýt výkřiku jednoho „bezejmenného“ rybáře, tak by tam Šimon Petr nahazoval své

sítě do moře dodnes (srov. Jan 21, 7). Zůstal by doma. Navštěvoval pravidelně místní synagogu. Svým dětem by vyprávěl o napínavém dobrodružství s jedním mladým rabbim. Před lety se vyhecoval, odešel z domu a dva tři roky se s pár lidmi toulal krajinou (s jejich babičkou to tenkrát málem švihlo, Mt 8, 14–15). S novými přáteli si říkali, že je třeba milovat všechny lidi, překonávat nesnáze a důvěřovat Bohu, modlit se a kriticky nahlížet kněžské zlořády v jeruzalémském Chrámě. *Barvotisková nostalgie...*

Vykročení z pouště

Možná jsme nyní před létem roku 2020 v podobném post-velikonočním pokušení. Vrátime se k takovému způsobu kostelového života, který dlouhá léta tak důvěrně známe? Budeme se hrdě hlásit k tomu, že nás koronavirová karanténa nezlomila a my zůstali stejní? Je to lákavá představa. Copak i Ježíš nebyl čtyřicet dní a nocí v poušti? Hladový a pokoušený? „Potom ho ďábel nechal – i přistoupili andělé a sloužili [synu člověka].“ (Mt 4, 11). Nečekáme i my, že po šedesáti dnech naší mešní pouště konečně přistoupí andělé a budou nám sloužit? Jistě. Bůh „tvoří velkolepé a neprobadatelné věci; divy, které nelze sečíst.“ (Job 9, 16). Bůh si přeci syny a dcery člověka zamiloval a andělům by naše pohodlí mohl snadno přikázat. V blízkosti chrámových bohoslužeb to onehdy trefně poznamenal i sám ďábel (Mt 4, 6). Jak se tedy zachováme po týdnech „vyloučeného“ života? Když se Ježíš rozhodl pouštní intermezzo ukončit, nedělal to s představou celoživotního pojídače andělského chleba. Šel dál. Doslova. „Uslyšel... odebral se... opustil... usadil se...“ (srov. Mt 4, 12.13)! Opustil svůj domov a usadil se v novém městě mezi cizími lidmi. Opustil andělský servis a stal se člověkem, který „nemá, kam by hlavu položil“ (Mt 8, 20). Zvládneme letos odejít z pouště, opustit navyklé představy a začít svůj křesťanský život pěkně zčerstva?

Bože, ty nás vedeš od toho, co zastaralo, k tomu, co je nové; pomáhej nám, ať odložíme starý způsob života a ze svátostného pokrmu, který nám dáváš, ať čerpáme novou sílu. (Modlitba po přijímání, pátek 4. svatopostního týdne)

Aby nedošlo k mýlce: citovaná *zastaralost* a *novost* nejsou uhlazeným výrazem pro pohany a nevěřící na jedné straně a křesťany na straně druhé. Ani se zde neporovnávají zvyky a způsoby, které v církvi přetrvávají stovky let, desítky let nebo jsou nějakými moderními výstřelky. Liturgická modlitba zde vyjadřuje touhu křesťanů, aby se jejich náboženský život neuzavíral sám v sobě a nestal se vnitřní zálibou pár vyvolených. Modlitba se opírá o vitalitu, sebereflexi, přijímání nových podnětů, hledání cest k srdci současného člověka, misii, i předávání života dalším generacím. *Zastaralost* a *novost* se nahlíží pohledem pulzujícího srdce a touhy, která se probouzí v lidech, kteří naději evangelia až dosud nepoznali.

Staří rybáři

Ježíš stojí na břehu Tiberiadského moře a mluví se staronovými galilejskými rybáři-živnostníky. Neříká jim, že se ve svém návratu ke starému způsobu života rozhodl špatně (Jan 21, 5). Přesto se nemůžeme ubránit pocitu, že v jejich rozhodnutí vidí promarněnou příležitost. Mají možnosti i svět před sebou. Jejich životy mohou

přinášet světlo světu, mohou svědčit o Bohu, který na člověka nezapomněl a touží po něm. Básnický řečeno: chopí se té *plnosti Boží milosti* (Jan 1, 16–17)? *Pravdy* o nebeském Otci, která převrátila jakékoli lidské představy? Šimon Petr, Tomáš a ostatní se mohou rozhodnout mezi důvěrně známým prostředím rybářských lodí a neurčitou, občas nebezpečnou, a hlavně ztrapňující činností svědků Vzkříšeného. Obě volby, které před nimi leží, jsou skutečné a životaschopné. Rozhodnutí je na nich a na jejich vlastním vnitřním očekávání. Není nikdo další, kdo by za ně určil, co mají dělat. Potřebují nahlédnout jen do vlastního srdce. Nestojí před žádnou rigorózní zkouškou, testem, ve kterém člověk buď zná nebo nezná správnou odpověď. „1318. Neznáš? Jdi mi z očí!“ Ježíš přijímá jakékoli rozhodnutí svých přátel... A jak se jeho bývalí učedníci rozhodli? Šimon Petr příznačně znovu nahazuje síť do vody, ale někdo mladší se pořádně podívá směrem ke břehu. Za chvíli se už polonahý rybář brodí k pevnině.

Šimon Petr kdysi odložil starý způsob života – rybářství, a stal se učedníkem (Jan 1, 42). Později odložil starý způsob života – učednictví, a stal se opět rybářem (Jan 21, 3). Následně „uslyšel, že je to Pán“, odložil starý způsob života – rybářství, a opět se stal učedníkem (Jan 21, 7). Co to o Petrovi vypovídá? Že je labilní a neví pořádně, co chce? Snad. Stejně by se nechalo říct, že Petr má odvalu. Je ochotný se s Pánovým slovem opakovaně měnit a svůj názor korigovat. „Následuj mě!“ (Jan 21, 19). Petrův život získal netušenou dynamiku, kterou zas a zas potřeboval utužovat a formovat Božím slovem. Jeho rozjezd byl podle Skutků apoštolů pomalý a rozhodně ne plynulý. Teprve setkání s římským vojákem, jakýmsi Kornéliem, Petrovi otevřelo oči a rozpohybovalo jeho chápání Ježíšových slov (Sk 10). Téměř opustil mentalitu uzavření a strachu před vnějším světem a vykročil vstříc jinověrcům. Jakoby tehdy na březích Tiberiánského moře zazněla slova Jamese Tiberia Kirka: „To boldly go where no man has gone before!“

Jedinečná příležitost letošního léta

Vraťme se ještě jednou na *konec*. Pro některé křesťany bezpochyby nastává konec několikatydenního odtržení od pravidelně přijímaného a prožívaného náboženského života. Uleví se jim v tápání jak být katolíkem, když jsou kostely zavřené. Některým se obnoví stockholmský syndrom jejich katolicismu.

Povzbuzuji se v naději, že mezi ostatními budou i tací, kteří nedospěli na konec, ale dospěli k rozhodnutí odvážně se pouštět tam, kam se dosud [v životě farnosti] nikdo nevydal. Na začátku Janova evangelia Filip potkává Natanaela a zve ho k následování „Pojď a podívej se!“ (Jan 1, 46). Za několik let Šimon Petr slyší větu „Následuj mě!“ (Jan 21, 22). A nejen oni byli pozváni, aby ve svém životě udělali krok do neznáma. Žádné „Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají.“ Ježíš si nelibuje v naivních posluchačích a nekritických učednících. Nazaretský Učitel říká „Důvěřuj mi!“ (Jan 4, 21) a následně svá slova potvrzuje řadou svědectví a znamení. Ohromnou měrou vnitřní svobody a nárokem na důvěru Ježíšovo učení vzbuzuje u mnohým lidí strach. Prý je moc náročné, nereálné pro 21. století. Prý je moderní společnost otupělá a takové věci ji nezajímají. Prý život z Desatera je základ, ale vzkříšení na veřejnosti nikdo nechápe. Prý se věřící člověk hlavně musí chovat slušně a být příkladem slušného chování

ostatním. Prý k hlásání, misii a charitě má církev řadu zaměstnanců a profesionálů. Prý má obyčejný člověk práci, rodinu a řadu starostí a neumí odpovídat na případné otázky. Co když by ve jménu Boha udělal nebo řekl něco „špatně“? Tito lidé na lodi svého křesťanského života vnímají výzvu po změně a důsledném naslouchání Božímu hlasu spíše jako zhmotnělé vábení sirén, kterému je třeba vzdorovat i za cenu pevnému připoutání se ke stěžni.

Ne, Ježíš není sirénou. Neraduje se z člověka roztráštěného u mořských útesů. On na rozbouřeném moři říká všem, kdo ho slyší: „To jsem já, nebojte se!“ (Jan 6, 20). Uzavírat se před neznámým světa a cizími lidmi, zalepovat si uši voskem a upjatě udržovat kurz daný v minulosti, přináší falešný pocit bezpečný. Hluchý člověk nikdy neuslyší útěšná slova „Já jsem s tebou“. Připoutaný ke stožáru se nikdy nebude moci svobodně rozhodnout pro správný směr. Nabízí se otázka: Kde je ten správný směr? Zřejmě tam, kde žijí lidé, kteří nepoznali naději života s Pánem (Jan 20, 21)!

Léty prošlapaná cesta

Šedesátidenní omezení konání veřejných bohoslužeb mnohdy pouze odhalilo bezradnost, neblahou pověrečnost a anonymitu kostelních lavic, kde jsou věřící ochotni stát vedle sebe, ale rozhodně ne spolu. Potud nic nového pod sluncem (Kaz 1, 9). Možná skutečně tihneme k antickým agorám, marketům a tržištím (Mt 23, 5–7). Chceme přijít na příjemné místo, v davu lidí pozdravit pár známých, porozhlédnout se, nakoupit, co kdo potřebuje, nebo co se „líbí“, a s dobrým pocitem se vrátit domů. Tajemství úspěchu je přijít včas, aby byl v regálech alespoň nějaký výběr, a vyhnout se pomalým frontám. Uzavření obchodů přináší v konzumní společnosti šok ze ztráty identity. „Co máme dělat?“ To zmatení je pochopitelné. Křesťanská eucharistie našťestí není tržištěm, kdy by obchodník něco nabízel a čekal na zákazníky, aby od něj *přijali* zboží té nejvyšší kvality. Apoštol Pavel nás učí: „Přijímejte jeden druhého“ (Řím 15, 7). Vyznění posledních měsíců opět odhalilo, že z tajemného Těla Kristova je nám blízký jen jeden jediný úd (srov. 1 Kor 12, 12). Nic nového pod sluncem.

Jsme zapomnětliví. „Kostely jsou nepřístupné. Co máme dělat?“ Snad v každé farnosti je přitom řada lidí, kteří s tímto způsobem uchovávání a rozvoje křesťanského života mají bohaté zkušenosti. Žijí bez velkých shromáždění, ve styku jen s pár lidmi, mimo bohoslužebné slavení. Řada věřících, které stáří a nemoci natrvalo uzavřely v jejich bytech, žijí svědectví své víry dostatečně autenticky, a to i s vědomím, že už nikdy v životě nevstoupí do kostela. V těchto dnech byli příkladem v chápání *eucharistie*, významu *společenství*, nezbytnosti v *přijímání druhých*. Na stará kolena jsme z nich udělali ještě věrné televizní diváky „náboženských pořadů“... Téměř všechny farnosti mají přímo ve svém středu už dlouhá léta prošlapanou cestičku pravdivého křesťanského života bez (trvalé) účasti na veřejných bohoslužbách. Proč nás tedy krátkodobé rozhodnutí vlády a biskupů zaskočilo? Neměli jsme snad jasný zdroj inspirace? Neodhalilo to spíš jen naše konzumní pohodlí *přijímat* Tělo Kristovo pouze v podobě bílého kolečka? Nebyli jsme opět utvrzeni v tom, že dosavadní způsob vedení bohoslužeb a života farností vytvářejí takové návyky a myšlenkové vzorce, které jsou mnohdy neužitečné a neinspirující pro každodenní život?

Krok dospělého člověka

Nejsme malé děti, abychom se stále vymlouvaly, že se o nás *někdo jiný* nepostaral. Není to tak dlouho, co Český červený kříž měl výročí 100 let od založení a připravil srozumitelnou kampaň „*Někdo jiný* neexistuje. Pomoc druhých je na vás.“ Ani nejsme adolescenti, kterým se s odloženým mobilem bortí smysl volného času. Na výzvu „Polož to a jdi ven.“ odpovídají „A co tam mám dělat?“ A tak se obvykle pohoršujeme nad jejich pubertální asociálností, leností a nedostatkem fantazie. Ironií osudu nám nyní bylo zatěžko odložit své pravidelné „kostelové“ návyky. Mnozí se usadili do křesel a na mobilech, počítačích, televizích absolvovali nejeden mešní maraton. Na místo pohybu na čerstvém vzduchu duchovního života a objevování pokladů vlastní víry se leckdo utíkal do virtuální reality a iluzorní autenticity.

Autor listu Židům v jednu chvíli píše o křesťanské víře, modlitbě a chápání křesťanských bohoslužeb. Starozákonní model Chrámu, ve kterém zvláště určená skupina velekněží, kněží a levitů vykonává své bohoslužby a ostatní synové a dcery Izraele je chodí do Chrámu sledovat, přičemž to kněží zvládnout i bez nich, definitivně padl. Rozdělené kastovníctví Božího lidu Kristus jednou definitivně zrušil. Svatopisec dochází k jednoduchému závěru: máme jediného velekněze, který předstupuje před Boží tvář: Ježíše Krista (Žid 2, 17). A díky našemu křesťanskému spojení s ním je život každého křesťana ve své podstatě kněžský. Pro apoštola Petra tvoří křesťané uprostřed tohoto světa *království kněží* (I Petr 2, 1–10). Jsou to závažná slova dotýkající se křesťanské identity a podstaty našich (společných) modliteb. V životě farností je často ignorujeme, ale nejsme ani první, ani poslední. Autor listu Židům to ví:

O tom bychom měli mnoho co říci, ale nesnadno se to vysvětluje, protože máte o poslouchání malý zájem. Touto dobou už byste měli vy sami učit druhé, a zatím znova potřebujete, aby vás pořád ještě někdo poučoval o prvních základech Božích výroků: potřebujete mléko, ne tuhý pokrm. Jenomže kdo musí dostávat mléko, nemůže ochutnat nauku spravedlnosti, je pouhé nemluvně. Tuhý pokrm je však pro vyspělé, kteří už mají vnitřní smysly návykem vycvičeny, aby dovedli rozlišit dobré od zlého. (Žid 5, 11–14)

V letošním velikonočním poselství Samir Nassar, maronitský eparcha v syrském Damašku, píše o *nádherném* období, které „celý svět se spojuje, aby pohlédl opět na křehkost lidského života a porozuměl základům své víry... Člověk čelí své osobní víře a objevuje její duchovní hloubku bez prostředníků.. Rodinné církvi navrací její skutečnou hodnotu, poněkud ztracenou v dnešní moderní době.“ My nežijeme ve válkou zmítaných oblastech. Přestaňme v životě farností přešlapovat na jednom místě. Nebojme se udělat skutečný krok kupředu.

Pamatuj na celou tu cestu, kterou tě Hospodin, tvůj Bůh, vedl... po poušti, aby tě pokořil a vyzkoušel a aby poznal, co je v tvém srdci. (Dt 8, 2)